

Маринівський Ю. Гулаки на Правобережжі Дніпра. Родовід і власність правобережних Гулаків з Артема. Матеріали до біографії роду [Текст] / Ю. Маринівський. – Черкаси : Вертикаль, 2014. – 510 с.

Останнім часом генеалогічні дослідження та біографістика набувають усе більшої популярності як у контексті генеалогічних досліджень, так і в сенсі вивчення регіональної історії. Історики-професіонали та аматори, першою чергою, з охотою беруться за історії відомих родин, однак рецензована праця розглядає розгалуження великого роду, в котрому знайшлося місце й «сильним світу цього», й простим селянам. Черкаський краєзнавець Юрій Маринівський в одному дослідженні зібрав велику кількість архівних матеріалів, пов'язаних з історією родини Гулаків (Гулаків-Артемівських / Артемівських-Артеменків — Гулаків-Артеменків, Семеренків / Симиренків), котрі жили на Правобережжі Дніпра, а ведуть свій рід від Лівобережних Гулаків.

Автор зауважує, що вивчення винятково «зіркових біографій» призводить до знецінення великого пласту наукового знання, котрим, як ми знаємо, мають послуговуватися у своїх дослідженнях професіональні та компетентні історики. Ця книга має викоринити подібну проблему і вивести на історичну арену сім'ї, родовід котрих не досліджувався лише через відсутність відомих членів фамілії.

Збірник документів є фундаментальною працею, яка може стати корисною при вивченні не лише генеалогічних зв'язків родини Гулаків, а й історій інших сімей, мікроісторичних студій, історії Черкащини. Публікація постала на основі ґрунтовного ознайомлення з документальною базою різних архівів України (Державних архівів Київської, Полтавської, Черкаської, Чернігівської областей), а також закордонних, зокрема Російського державного історичного архіву в Санкт-Петербурзі, Російського державного воєнно-історичного архіву й ін. Ми бачимо посилання на сповідні розписи, метричні книги, декрети, листи, документи купівлі-продажу земельних ділянок, садиб тощо. Велика кількість проаналізованих і скомпонованих за табличним методом джерел хоч і не є повністю оригінальними, все ж становить певну наукову цінність.

Книга складається із 11 основних структурних елементів (розділів):

1. *Гулаки — знаний український рід.* У цьому розділі автор наводить перші згадки про сім'ю та основоположника родини, прослідковує генезу прізвища. Також ми можемо відстежити процеси набуття дворянства та оформлення земельних володінь, котрі належали різним гілкам роду. Для зручності використання велика кількість матеріалу подана у вигляді таблиць.

2. *Додатки. Документи.* Цей розділ містить винятково матеріали, пов'язані з життям та діяльністю різних представників роду. До них належать як документи на право володіння землею, так і різні ревізії, дворянські грамоти, списки парафіяльних церков (усього 33 одиниці).

3. *Додатки 2. Матеріали і документи.* Ці матеріали докладно інформують про Гулаків, Артеменків та Турчовичів, які проживали у селі Вербівка.

4. *Додаток 3. Матеріали і документи.* У цьому розділі містяться записи в документах парафіяльної церкви у місті Городище, прихожанами якої були майже всі Гулаки та Гулаки-Артемовські, а також значна частина селян Артеменків, які проживали на території однойменної парафії.

5. *Коментарі та примітки.* Цей розділ належить до наукового апарату книги, але являє й самостійну цінність, оскільки має посилання на силу допоміжних документів, які стосуються певних подій чи осіб, і дає пояснення низці фактів, котрі були наведені у тексті раніше. У ньому є посилання на архівні справи, що особливо цінне для подальших досліджень, які можливо будуть проводитися іншими науковцями.

6. *Реєстр родовідних таблиць.* Більшу частину книги становлять родовідні таблиці окремих родин Гулаків. Для систематизації та полегшення їх використання автору довелося робити окремий реєстр.

7. *Використані джерела.*

8. *Умовне скорочення назв релігійних установ (церков, парафій).*

9. *Таблиця імен, що згадуються.* Для зручності читачам книги автор паралельно наводить різні варіації одних і тих же імен, котрі вживалися в документації кінця XVIII — початку XX століть на Черкащині.

10. *Топоніми м. Городище.* Це місто є ключовим для Гулаків. Воно найчастіше згадується в документах, тому й виникла необхідність пояснити читачам ті чи ті його топоніми.

11. *Ілюстрації.* Це копії 18 документів різних періодів, що можуть дати читачам уявлення про матеріали, опрацьовані Ю. Мариновським. Вони ж передають емоційне навантаження, оскільки серед них є, наприклад, відомості про розстріл Євгена Гулака-Артемовського.

Загалом книга складає враження якісного і скрупульозного краснорядного дослідження. Автору вдалося відібрати й опублікувати велику кількість документів, частину з них перекладено ним з польської мови. Важливо, що сама передача текстів виконана якісно, однак вона майже не супроводжується примітками та коментарями, як це традиційно робиться в наукових археографічних публікаціях, котрі значно розширили б контекст документів. Звісно, це ретельна праця, та якщо вже автор визначив свою книгу саме як наукове видання, то мусить покликатися на наукові правила і традиції. Ще одним спірним моментом є певна безапеляційність у зшиванні генеалогії докупи, як це помітно у пошукові «витоків», де автор легко визнає Артема Гулака та Артема Мельника однією людиною, знаходячи Правобережним Гулакам родовитого Лівобережного предка. Точнісінько так у XIX столітті робили претенденти на дворянство: комусь

це вдавалося, а комусь і ні – як-от відомому письменникові Пантелеймону Кулішу, котрий після невдалих пошуків дворянства став цих же дворян ненавидіти. Однак повторимо, що ці деталі не зменшують цінності рецензованої книги, котра, безумовно, стане корисною багатьом любителям старовини.

І. О. Сердюк

* * *